

Ե Ւ Թ Ա Դ Ա Կ Ա Ն Ք

(Շարունակութիւն:)

b.

ԵՒԹԱԴԱԿԱՆ ՀՈՒՍԱՆՑԱԳՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՀԱՅ ՉԵՐԱԳԻՒԹԵՐՈՒՄ ՄԵՋ

Quod autem de textus S. in particulas distinctionibus iam verba facimus, illud omnino notandum, ab initio canonis N. T. ad exitum fere saeculi quarti, textum graecum Actorum et Epistolarum, continuo quodam tenore ductuque exaratum incessisse; nullis c̄ i p̄tulis, alteriusve generis insignioribus segmentis distinctum (Mill, Nov. Test., proll 905). Սոյն գործին առաջին անգամ՝ ձեռնարկեց, ինչպէս տեսանք, անանոն հայր մը, որ Եւթաղի հաւաստումվ, աշխատասիրեց նախ “զգլխոցն ղիր” միեւնոյն հայրն էր անտարակոյս որ պիտակարգութիւններն ալ յօրինեց ու զետեղեց զանոնք ածօրաց օրականութիւններում, ինչպէս ինքն անձամբ կը յայտարարէ “Նախ զգլխոցն ղիր կարգեցոք, զոր ուրումնի իմաստնոյ եւ քրիստոսասիրի ի հարցն մերոց աշխատեալ է”, կամ “ի հարցն եւ ի վարդապետաց զարդինակն եւ զպայման ընկալեալ եւ շահեալ ձեռն ի գործ արկանեմք նիհազութեամբ գիշակալգութեամս¹”: Նոր Կտակարանը լուսանցագրութիւններով այսպէս յատուկ գլուխներու բաժնելով ու գլուխները ստորաբաժանումներու ենթարկելով չփոյացաւ սակայն Եւթաղ, այլ ինչպէս նկատեցինք, նախաձեռնութիւնն ունեցաւ² Նոր Կտակարանի միհապաղադ բնազիրները բաժնելու ինքնայտուկ լուսանցագրութիւններով որոշ ընթերցուածներու, նոյնպէս հեթանոս եւ քրիստոնեայ հեղինակներու հետեւղութեամբ տներու կամ ստիբներու³: Իր կազմած աստուածեղէն վկայութեանց բովանդակութիւններն ալ զետեղեց ի լուսանց բնազիրներու կողքին եւ վերջապէս Պատղոսի թղթոց լու աբանութեան ծառայելու համար դրաւ ի լուսանց մի քանի հետաքրքրական ծանօթութիւններ ու տեղեկութիւններ: Լուսանցըններու վրայ զանազան թիւներու մէջ անկուտափելի շփոթումներու առաջըն առնելու համար անտարակոյս գործածեց Եւթաղ, ինչպէս յիշեցինք, եռազոյն մելան սեւ, կարմիր եւ կանաչ (կամ կապոյտ):

Եւթաղեան այս լուսանցագրութիւնները փոխադրուած են լիակատար եւ անփոփոխ նոր Կտակարանի հայ թարգմանութեան լուսանցըններուն վրայ, ուստի սակայն ժամանակի ընթացքին որոշ ձեռագիրներու մէջ զանազան պատճառներով մնա-

¹ Veri simile est ad patrem hunc veterem, fortasse ad auctores τίτλων, qui evangelii praefixi sunt, spectavisse Euthalium dum scribebat in praefatione breviarii capitum ad actus: ἐπὶ πατέρων ἡμεῖς ήταν γένος, Gregory, Prolegomena, t. 2 157.

² Զի ոչ զոր յայնցանէ — կը յայտարարէ Եւթաղ — որք աստուածեղէն բանին եղն պատգամաւորք մինչև ցայսաւր գիտէի թէ վասն զրոցն այսոցիկ փրյթ յանձին կալեալ եցոյց զեերպարանս աշխատութեան, քանզի ոչ իսկ այսպէս յանդուզն եւ ժամփան: Էի հետէ զայլոց չան վաստակոց իմ առեալ անհնայ թշնամնէի տկառութեամբ սակաւ զիտութեանս մերոյ ընթերցուածոցն ընտրութիւն:

³ Usi sunt veteres στίχοι hoc mensura librorum cum poematum tum orationum prosarum, ut Diogenes Laertius (De vita et mor. philosoph. lib. 5, cap. 28) refert Aristoteli opera stichos 445270 continere, Hieronymus (Catal. script. eccles. cap. 117) Gregorii Nazianzeni opera triginta millia versuum continere... Apud Eusebium dicitur epistula Jesu ad Abgarum paucos stichos continere (Hist. eccl. I, 13, որ պերակտարար հայ թարգմանութեան մէջ կը պակսի) et Origenes ad severat Paulum paucos stichos ad ecclesiastis misisse et Johannem epistolam per paucorum stichorum reliquise et Johannis epistulas secundam et tertiam stichos non centum facere, Haec omnia ad στίχους eos pertinent quibus spatiū certum definitur et quod sciam non nisi huiusmodi στίχοι commemorantur in subscriptionibus librorum Nov. Testamenti, Gregory, Prolegomena, t. 2 112—113.

սամք կամ՝ ամբողջովին դուս են վտարուած, արտաքսումներու եւ զանցառումներու պատճառները վերն արդէն թուեցինք: Չեռագիրներու փոխադարձ ձեռնոտութեամք սակայն կարելի է բարեբախտաբար դեռ վերակազմիլ եւթաղեան լրացացագրութիններու գրեթէ ամբողջական պատկերը: Առ այս կը նուիրուին հետազայ տողերը:

Չեռագիրներ՝ Ա = Վիենն. Միլիթ. Մանդրն. Թ. 55

Բ =	"	"	"	"	71
Գ =	Զօհրապեան հրատարակութին				
Դ =	Վիենն. Միլիթ. Մանդրն. Թ. 247				
Ե =	"	"	"	"	245
Զ =	"	"	"	"	261
Է =	"	"	"	"	113

Թոհութք Պահանոսի:

ՀՆԹԵՐՑՈՒԽԾՔ Հոռվմ. Ընթերցուածք ե: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած¹ ա, ԱԵ չիք: Ե. 1` ԱԲԿ Ընթերցուած բ: — Թ. 1` Նոյնք Ընթերցուած գ: — ԺԲ. 1` ԱԲ Ընթերցուած դ, Է չիք: — ԺԵ. 1` ԱԲԿ Ընթերցուած ե:

Ա. Կորն. Ընթերցուածք ե: — Ա. 1` Բ; Ընթերցուած ա, Ա չիք: — Է. 1` ԱԲԿ Ընթերցուած բ: — Հ. 1` Նոյնք Ընթերցուած գ: — ԺԲ. 1` Նոյնք Ընթերցուած դ: — ԺԵ. 1` Նոյնք Ընթերցուած ե:

Բ. Կորն. Ընթերցուածք դ: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք: — Դ. 7` ԱԲԿ Ընթերցուած բ: — Հ. 1` Ա Ընթերցուած գ, Բ; չիք: — Ժ. 1` ԱԲԿ Ընթերցուած դ: Թերցուած բ: — Լ. 1` Ա Ընթերցուած գ: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք: — Գ. 15` ԱԲԿ Ընթերցուած բ:

Գող. Ընթերցուածք բ: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, Ա չիք: — Գ. 18` ԱԲ Ընթերցուած բ:

Կող. Ընթերցուածք բ: — Ա. 1` ԲԿ Ընթերցուած ա, Ա չիք:

Ա. Թես. Ընթերցուած ա: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք:

Բ. Թես. Ընթերցուած ա: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք: Եթք. Ընթերցուած գ: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք: — Զ. 11` ԱԲԿ Ընթերցուած բ: — ԺԱ. 1` Նոյնք Ընթերցուած գ:

Ա. Տիմ. Ընթերցուած ա: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք:

Բ. Տիմ. Ընթերցուած ա: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք:

Տիտ. Ընթերցուած ա: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք: Փիլմ. Ընթերցուած ա: — Ա. 1` Բ Ընթերցուած ա, ԱԵ չիք: Գլուխը: — Հոռվմ. Գլուխք ժթ: — Ա. 18` ԲԳ ա², ԱԲԿ չիք: — Բ. 11` ԲԳ բ, Գլուխը: — Հոռվմ. Գլուխք ժթ: — Դ. 9` ԲԳ գ, Ա չիք: — Ե. 1` ԲԳ գ, Ա չիք:

Միսն. չիք: — Գ. 1` ԲԳ գ, Ա չիք: — Ե. 12` ԲԳ գ, Ա չիք, Է կը դնէ համար 6: — Զ. 1` ԲԳ գ, Ա չիք: — Ե. 25` Բոլորը ժա: — Է. 7` Բոլորը ժթ: — Է. 14` ԱԲԳ ժ, Գ կը դնէ համար 12: — Է. 22` Բոլորը ժա: — Հ. 18` ԲԳ գ ժբ, Ա կը դնէ համար 3: — ԺԱ. 1` ԲԳ գ ժգ, Ա չիք: — ԺԲ. 1`

¹ Դիտել կու տամ թէ ԶՁԿիրու մէջ Ընթերցուած, զլուի եւ առև կամ ստիք բառերը երբեմն բոլորովին զանց հանուին եւ երբեմն կը զբուին զանազան համառուազութիւններով այսպէս նվթ նվթ նվթեր նվթերու ընթերցուած կը զիս, առ, եւ այլն:

* Է կապոյտով կը լուսացագրէ զլուիններու թիւերը:

բոլոր ժէ, զլուխս ունի ե ստորաբաժանում՝ ԺԲ. 1[՝] ԱԲԴԵ ա¹, 3[՝] ԱԲԴԵ թ, Գ չիք, 11[՝] ԱԲԴԵ գ, Է չիք, 17[՝] ԱԲԴԵ դ, ԺԳ. 1[՝] Նոյնք ե, 11[՝] Նոյնք գ, ԺԴ. 1[՝] Նոյնք հ: — ԺԵ. 1[՝] ԲԳԴԵ ժը, Ա չիք: — ԺԵ. 14[՝] Նոյնք ժթ, Ա չիք:

Ա. Կորն. զլուխք թ: — Ա. 10[՝] ԱԲԴԵ ա, Գ չիք, զլուխս ունի ե ստորաբաժանում՝ Ա. 10[՝] ԱԲԴԵ ա, Գ չիք, Բ. 6[՝] ԱԲԴԵ թ, Գ. 4[՝] ԲԵ գ, ԱԴ չիք, — դ եւ ե ստորաբաժանումներու թիւերը կը պակսին ինծի ծանօթ ձեռագիրներու մէջ: — Դ. 21[՝] ԲԳԴԵ թ, Ա չիք: — Զ. 1[՝] բոլորը գ, զլուխս ունի թ ստորաբաժանում՝ Զ. 1[՝] ԲԵ ա, ԱԴ չիք, 15[՝] ԲԵ թ, ԱԴ չիք: — Է. 1[՝] ԲԳԴԵ դ, Ա չիք, զլուխս ունի գ ստորաբաժանում՝ Է. 1[՝] ԲԵ ա, ԱԴ չիք, թ եւ գ ստորաբաժանումներու թիւերը կը պակսին ինծի ծանօթ ձեռագիրներու մէջ: — Ը. 1[՝] բոլորը ե, զլուխս ունի ե ստորաբաժանում՝ Ը. 1[՝] ԲԳԴԵ ա, Ա չիք, թ ստորաբաժանումի թիւը կը պակսին ինծի ծանօթ ձեռագիրներու մէջ, Ժ. 19[՝] ԲԵ գ, ԱԴ չիք, Ժ. 14[՝] ԲԵ դ, ԱԴ չիք, 23[՝] ԲԳԴԵ հ, Ա չիք: — ԺԱ. 1[՝] ԲԳԴԵ զ, Ա չիք: — ԺԱ. 17[՝] ԲԳԴԵ է, ԱԴ չիք: — ԺԲ. 1[՝] բոլորը ը, զլուխս ունի զ ստորաբաժանում՝ ԺԲ. 1[՝] ԲԵ ա, ԱԴ չիք, 31[՝] ԲԳԴԵ թ, Ա չիք, ԺԳ. 1[՝] ԲԳԴԵ գ, ԱԲ չիք: — ԺԵ. 1[՝] բոլորը թ, զլուխս ունի դ ստորաբաժանում՝ ԺԵ. 1[՝] ԲԳԴԵ ա, Ա չիք, 20[՝] ԲԳԴԵ թ, Ա չիք, 35[՝] ԲԵ գ, ԱԴ չիք, 45[՝] ԲԵ դ, ԱԴ չիք:

Բ. Կորն. զլուխք ժ: — Ա. 3[՝] ԱԳԴԵ ա, Բ կը դնէ “ընթերցուած անի տակ 1. համարին կից: — Ա. 21[՝] բոլորը թ: — Բ. 12[՝] ԱԳԴԵ զ, Բ չիք: — Գ. 4[՝] ԱԳԵ դ, ԲԳ չիք: — Դ. 1[՝] բոլորը ե: — Դ. 7[՝] բոլորը զ: — Ե. 11[՝] ԱԲԳԵ է, Գ կը դնէ համար 12: — Է. 4[՝] ԲԳԴԵ ը, Ա չիք: — Ը. 1[՝] ԱԳԴԵ թ, Բ չիք, զլուխս ունի թ ստորաբաժանում՝ Ը. 1[՝] Է. ա, միւսն. չիք, 16[՝] ԲԵ թ, միւսն. չիք: — Ժ. 1[՝] բոլորը ժ, զլուխս ունի ե ստորաբաժանում՝ Ժ. 1[՝] ԲԳԴԵ ա, Ա չիք, Ժ. 1[՝] ԲԳԴԵ թ, Ա չիք, 13[՝] ԲԳԴԵ զ, Ա չիք, ԺԲ. 14[՝] ԲԵ դ, միւսն. չիք, ԺԳ. 1[՝] ԱԳԴԵ ե, Բ չիք:

Գաղ. զլուխք ժը: — Ա. 11[՝] բոլորը ա: — Բ. 1[՝] բոլորը թ: — Բ. 11[՝] ԲԳԴԵ զ, Ա չիք: — Բ. 17[՝] ԲԳԴԵ դ, Ա ունի զ: — Գ. 6[՝] ԱԲԳԴ ե, Է կը դնէ համար 2: — Գ. 10[՝] ԲԳԴԵ զ, Ա չիք: — Գ. 15[՝] Նոյնք է, Ա չիք: — Դ. 1[՝] բոլորը ը: — Դ. 21[՝] բոլորը թ: — Ե. 2[՝] ԲԳԴԵ ժ, Ա չիք: — Է. 13[՝] ԲԳԴԵ ժա, Ա չիք: — Զ. 11[՝] ԲԳԴԵ ժը, Ա չիք:

Եփես. զլուխք ժ: — Ա. 3[՝] ԱԳԴԵ ա, Բ չիք: — Ա. 15[՝] ԱԲԳԵ ը, Գ չիք: — Բ. 1[՝] բոլորը զ: — Գ. 1[՝] բոլորը դ: — Գ. 14[՝] ԲԳԴԵ ե, Ա չիք: — Դ. 1[՝] բոլորը զ: — Դ. 17[՝] ԲԳԴԵ է, Ա չիք: — Ե. 3[՝] ԱԳԵ ը, ԲԳ չիք: — Ե. 22[՝] ԲԳԴԵ թ, Ա չիք: — Զ. 10[՝] ԱԳԴԵ ժ, Բ չիք:

Փիլիպ. զլուխք է: — Ա. 3[՝] բոլորը ա: — Ա. 12[՝] ԱԲԳԵ ը, Գ չիք: — Ա. 27[՝] ԱԳԴԵ զ, Բ չիք: — Բ. 19[՝] բոլորը դ: — Գ. 1[՝] ԱԲԳԴ ե, Է չիք: — Դ. 1[՝] բոլորը զ: — Դ. 10[՝] ԲԳԴԵ է, Ա չիք:

Կող. զլուխք ժ: — Ա. 3[՝] բոլորը ա: — Ա. 9[՝] բոլորը թ: — Ա. 15[՝] ԱԳԴԵ զ, Բ չիք: — Ա. 21[՝] բոլորը դ: — Ա. 24[՝] բոլորը ե: — Բ. 1[՝] բոլորը զ: — Բ. 11[՝] բոլորը է: — Բ. 18[՝] բոլորը ը: — Գ. 5[՝] բոլորը թ: — Գ. 8[՝] բոլորը ժ, զլուխս ունի զ ստորաբաժանում՝ Գ. 8[՝] ԲԵ ա, ԱԴ չիք, Դ. 5[՝] ԲԵ թ, ԱԴ չիք, 7[՝] ԲԵ գ, ԱԴ չիք:

Ա. Թես. զլուխք է: — Ա. 2[՝] ԱԲԳԵ ա, Գ չիք: — Բ. 17[՝] Նոյնք ը, Գ կը դնէ 13. համարին կից եւ 17. համարին կից կը դնէ զ: — Գ. 11[՝] ԱԲԳԵ զ: — Դ. 1[՝] բոլորը դ: — Դ. 12[՝] բոլորը ե: — Ե. 1[՝] բոլորը զ: — Է. 22[՝] ԲԵ է, ԱԴ չիք:

¹ Շեղագիրները կարմրագիր են ձեռագիրներու մէջ:

Բ. Թես. զլուխը զ: — Ա. 3[՝] բոլորը ա: — Բ. 1[՝] բոլորը թ: — Բ. 12[՝] ԱԲԳՒ զ,
Դ չիք, զլուխս ունի թ ստորաբաժանում՝ Բ. 12[՝] ԲԳՒ ա, Ա չիք, 15[՝] ԲԳՒ թ, Ա չիք: —
Գ. 1[՝] բոլորը դ, զլուխս ունի ա ստորաբաժանում՝ Գ. 3[՝] ԲՒ ա, ԱԴ չիք: — Գ. 6[՝] բո-
լորը ե: — Գ. 16[՝] բոլորը զ:

լրը ե: — Գ. 16[՝] բոլորը զ: Եղբայր. զլուխը իք: — Ա. 1[՝] բգդէ ա, Ա չիք: — Ա. 6[՝] բոլորը թ: — Բ. 9[՝] ԱԲԳԴ զ:
Ե չիք: — Գ. 1[՝] բոլորը դ, զլուխս ունի ասորաբաժանում՝ Գ. 12[՝] Է ա, միւսն. չիք:
— Դ. 1[՝] բոլորը ե: — Դ. 11[՝] ԱԲԳԴ զ, Է չիք: — Ե. 11[՝] ԱԲԳԴ է, Է չիք, զլուխս ունի
թ ստորաբաժանում՝ Ե. 11[՝] Բ ա (իսկ Է. 9[՝] 1 ա), միւսն. չիք, Զ. 9[՝] Բ թ, միւսն. չիք:
— Զ. 12[՝] ԱԲԳ Ը, Դ կը դնէ համար 9, Է չիք: — Է. 1[՝] բոլորը թ, զլուխս ունի թ ստորա-
բաժանում՝ Է. 1[՝] ԲԴէ ա, Ա չիք, 4, նոյնը թ, Ա չիք, Գ ի զլուխս կը դնէ ասորա-
բաժանում, որ կը համապատասխանէ Է. 4. համարին: — Է. 11[՝] ԲԴէ Ժ, Ա չիք: —
Բաժանում, որ կը համապատասխանէ Է. 4. համարին: — Է. 11[՝] ԲԴէ Ժ, Ա չիք: —
Ը. 7[՝] բոլորը Ժա: — Ժ. 11[՝] ԱԲԳէ Ժթ, Դ չիք: — Ժ. 24[՝] ԲԳԴէ Ժդ, Ա չիք: — Ժ. 32[՝]
ա ստորաբաժանում՝ Ժ. 19[՝] ԲԴէ ա, Ա չիք: — Ժ. 1[՝] բոլորը Ժէ: — Ժ. 15[՝]
նոյնը Ժե, Ա չիք: — ԺԱ. 1[՝] ԲԳէ Ժզ, ԱԴ չիք: — ԺԲ. 1[՝] բոլորը Ժթ: — ԺԳ. 1[՝] բոլորը Ժ, զլուխս
ԱԲԳէ Ժթ, Դ կը դնէ համար 12: — ԺԲ. 18[՝] բոլորը Ժթ: — ԺԳ. 1[՝] բոլորը Ժ, զլուխս
ունի գ ստորաբաժանում՝ ԲԳ. 4. համարին կից, իսկ Է. 3. համարին կից կը դնեն ա,
Ա չիք, 5[՝] ԲԴէ թ, Ա չիք, 7[՝] միայն Դ գ, միւսն. չիք: — ԺԳ. 10[՝] բոլորը իա: — ԺԳ. 20[՝]
Ա չիք, 5[՝] ԲԴէ թ, Ա չիք: — Ա. 12[՝] ԲԳԴէ թ, Ա չիք: — ԲԳէ իբ, ԱԴ չիք:

Ա. 8իմ. զլուխը ժը: — Ա. 3[՝] բԳեա, ԱՐ չիք: — Ա. 12[՝] բԳԳե թ, Ա չիք: — Ա. 18[՝] բԳԴ գ, ԱԷ չիք: — Բ. 1[՝] բԳԳե դ, Ա չիք: — Բ. 11[՝] բԳԳե ե, Ա չիք: — Գ. 1[՝] նոյնը զ, զլուխս ունի ա ստորաբաժանում Գ. 8[՝] միայն բ ունի ա: — Գ. 14[՝] ԱԲԳԵ է, Կ թերթի մը անկումով պակաս, զլուխս ունի ա ստորաբաժանում Գ. 1[՝] միայն բ ունի ա: — Գ. 8[՝] բոլորը ը: — Գ. 11[՝] բԳԳե թ, Ա չիք: — Ե. 1[՝] ԱԲԳԵ ժ, Գ չիք: — Ե. 3[՝] բոլորը ժա: — Ե. 17[՝] ԱԳԳե ժը, Բ չիք: — Ե. 22[՝] բոլորը ժգ: — Ե. 24[՝] բո- լորը ժդ: — Զ. 1[՝] բոլորը ժե: — Զ. 3[՝] բոլորը ժգ: — Զ. 11[՝] ԱԲԳԵ ժէ, Գ չիք: — Զ. 17[՝] բոլորը ժր:

— Ա. 9^ր բոլորը դ: — Ա. 1^ր ԱԲԳԼ: Ե, Դ չեղ:

Փիլեմ. զլուկը ը: — Ա. 4՝ բոլորը ա: Փիլեմ. զլուկը ը: — Ա. 18՝ է և յանձնութիւնը: Վանքութիւնը: — Հոռվմ. վկայութիւնք իսը: — Բ. 24՝ է բ. յեսա ա, բ ը յիսայաց ա, յամքակումայ ա, Դ ա յամքակում ա, Ա յամքակ: — Բ. 24՝ է բ. յեսա ա, բ ը յիսայաց ա, Կ յեսայիս ա, Ա յեսայի ա: — Գ. 4՝ է գ ծ սաղմէն ա, Բ գ ծ սաղմնաէն, Ա ծ սաղմնաէն ա, Կ յեսայիս ա, Ա յեսայի ա: — Գ. 11՝ Է դ ժ տ պէն ը, Բ դ ժ տ պէն ը, Դ դ ժ տ պէն ը, Դ դ սաղմնաէն ը, Դ դ սաղմնաէն ը: — Գ. 13՝ Է և յեսա ը, Բ և յեսա ը: — Գ. 3՝ Է զ յարարած ա, Բ զ յարարածոց ա, Ա յարարածոց ա: — Գ. 17՝ Է բ յարարած ը, Բ ը յարածոց ը, Դ ը յարածոց ը: — Գ. 18՝ Է թ յարա-

Շեղագիռները կարմրագիր են ծնուազրին մէջ:

րած զ (ձեռ.՝ ը), բ թ յարարածոց զ, դ թ յարարած զ: — Հ. 36՝ և դ միայն (ժ) խզ սաղմոն դ: — Թ. 7՝ ե ժա յարարած դ, բ ժա յարարածոց դ, դ ժա յարարծ դ, և յարարածոց դ: — Թ. 9՝ ե ժք յարարած ե, բ ժք յարարածոց ե, դ ժք յար ե, և յարարածոց ե: — Թ. 12՝ ե ժգ յարարծ զ, բ դգ յարար զ, և յարարածոց զ: — Թ. 13՝ ե ժդ ի մաղաք ա, բ ժդ ի մաղաքեայ, դ ժդ ի մաղաք ա, և մաղաքիայ ա: — Թ. 15՝ ե ժելից ա, բ դե յելից ա, և յելից ա: — Թ. 17՝ ե ժգ յելից ը, բ դգ յելից ը, և յելից ը: — Թ. 26՝ ե ժէ յովսէէ ա, բ ժէ յովսէէ ա, և յովսեն ա: — Թ. 27՝ ե ժը յեսա զ, բ ժը յիսայի զ, դ ժը եսայի զ, և եսայեա զ: — Թ. 29՝ ե ժթ յեսա դ, բ ժթ յիսայայ դ, դ ժթ եսաի դ, և եսայի դ: — Թ. 33՝ ե ի յեսա ե, բ ի յիսայայ ե, դ ի եսաի ե, և եսայի ի: — Ժ. 5՝ ե խա յեզեկ եւ յը աւրինաց ա, բ դա յը աւրինաց եւ յեզեկիելէ ա, և յեզեկիելէ եւ յերկրորդ աւր նոյն ա: — Ժ. 6՝ ե իր յը աւր ա, բ իր յը աւրինաց, և յը աւր ա, դ միայն իր: — Ժ. 9՝ ե իգ յը աւր ը, բ իգ երկրորդ աւրին ը, և յերկրորդ աւրի ը: — [Ժ. 11՝ և կը յաւելու եսայի զ, իսկ բ պարզապէս եսայի:] — Ժ. 13՝ ե իդ յովելա ա, բ իդ յովելեայ ա, և յովել ա: — Ժ. 14՝ ե ին ի նաւումա եւ յեսա ա, բ ին ի նաւումայ եւ իսայայ ա, և նաւում եւ յեսայի ա: — Ժ. 16՝ իգ յեսա զ, բ իգ յիսայ զ, դ եսայի իզ, և եսայի է: — Ժ. 18՝ ե իէ ժը սղ ե, բ իէ ժը սաղմոն ե, դ ժը սաղմոն իէ, և ժը սաղմոն ե: — Ժ. 19՝ ե իր յը աւր զ, բ իր յը աւրինաց դ, դ յերկրորդ աւ իը, և յը աւրի զ: — Ժ. 20՝ ե իթ յեսա է, բ իթ յիսայ է, դ յիսայի իթ, և եսայի ը: — Ժ. 21՝ ե լ յեսա ը, բ լ յիսայայ ը, դ յիսա լ, և եսայի թ: — ԺԱ. 3՝ ե լա յգ թագ ա, բ լա թագաւորութեն, դ լա զ թագաւ ը, և յը թզրունէն ա: — ԺԱ. 4՝ լր յգ թագ ը, բ լր ը թագաւորութենէ, դ լր զ թագգ զ, և յը թզր ը: — ԺԱ. 8՝ լգ յեսայ թ, բ լգ յիսայայ թ, դ լգ եսայի թ, և եսայի ժ: — ԺԱ. 10՝ ե լդ կը սղ զ, բ դդ կը սաղմոնէն զ, և կը սղմն զ: — ԺԱ. 26՝ ե լն յեսա ժ, բ լն յիսայայ ժ, դ լն յիսաի ժ, և եսայի ժա: — ԺԱ. 34՝ ե լգ յեսա ժա, բ լգ յիսայայ ժա, և յը յիսայայ ժա, և եսայի ժը: — ԺԲ. 17՝ լի յառակ ա, բ լէ յառակաց ա: — ԺԲ. 19՝ ե լը յը աւրինաց դ, և լը ը յաւրինաց դ, և յը աւրի դ: — ԺԲ. 20՝ ե լթ յառակ ը, բ լթ յառակաց ը, և նու կը դնէ եսայի ժը: — ԺԳ. 9՝ իւ յելից զ, բ իւ յելից զ, և յելից զ: — ԺԳ. 9՝ իւա ի դեւտաց ա, բ իւա ի դեւտացւոց ա: — ԺԳ. 11՝ ե իր յեսայ ժը, բ իր յիսայայ ժը: — ԺԵ. 3՝ իգ կը սղ է, և կը սղմն է: — ԺԵ. 9՝ իդ ժէ սղին եւ յը թզրու ա, բ իդ ժէ սաղ եւ ը թագաւ ա, դ իդ թագաւ եւ ժէ սաղ ա, և յը թզրու եւ ի ժէ սղ ա: — ԺԵ. 10՝ ին յը աւր ե, դ ին ը աւրին ե, և յը աւրին ե, բ ը աւրինաց ե: — ԺԵ. 11՝ իգ ճ(ժ)զ սղ ը, բ իգ ճժզ սաղմն ը, դ իգ ճ(ժ)զ սաղմ ը: — ԺԵ. 12՝ ին յեսա ը (sic), բ ինէ յիսայայ ժզ, դ ինէ յիսաի ժզ: — ԺԵ. 21՝ իր (Ձեռ. ժդ) յեսա ժդ, դ իր յիսայի ժդ, և եսայի ժդ:

Ա. Կորն. վկայութիւնք ժէ. — Ա. 19՝ ա յեսայ ժե, բ ա յիսայայ ժե, դ ժե եսայի ա, և յեսայի ժե: — Ա. 31՝ բ յա թզ եւ յերեմ ա, բ ը ա թզ եւ յերեմիայէ նոյն ա, դ ը ա թագաւ եւ յերեմի ա, և ա թզրո եւ յերեմի ա: — Բ. 9՝ զ այլուստ ա, եզրն է, և զ այլուստ ա, բ զ այլուստ ա, դ զ այլուստ: — Բ. 16՝ ե դ յեսայ ժզ, բ դ յիսայայ ժզ, և եսայի ժզ: — Գ. 19՝ ե ի յովքայ ա, բ ե ի յոքա ա, դ ե յոքա ա, և յովքայ ա: — Գ. 20՝ ե զ ի դ(զ) սղմ թ, բ զ ի դզ սաղմոն է, դ զ սաղմ թ: — Ե. 13՝ ե ի յը աւրի զ, բ է ը աւրինաց զ, դ է ը յաւրին զ, և զ յը աւրինաց զ: — Զ. 16՝ ը յարար է, բ ը յարարածոց է, և յարարածոց է: — Թ. 9՝ թ յը աւրին է, բ թ ը աւրինաց է, և յը աւրի ժ: — [Ժ. 5՝ բ դը կը դնեն ի թուոց, ե՝ ԱԲԴ կը դնեն

յելից.] Ժ. 7° Ե Ժ յելից դ, Բ Ժ յելից դ, Դ Ժ յելից գ, Ա յելից դ: — [Ժ. 8—10 և երկու, իսկ բ երեք անգամ կը դնէ ի թուոց.] Ժ. 26° Ե Ժա իզ սղէ Ժ, Բ Ժա իզ սաղմուէն Ժ, Ա իզ սաղմն Ժ, Դ Ժա սաղմ իզ: — ԺԱ. 23° Ե (Ժ) ի մատթէոսի աւետարանէն ա, Բ Ժը-իմաստութիւն աւետարանէն ա, Դ Ժը ի մաթ աւե ա, Ա մատթէի աւետարանէն ա: — ԺԴ. 21° Ե Ժգ յեսայ Ժէ, Բ Ժգ յիսայայ Ժէ: — ԺԵ. 32° Ե օ օ Եւ սոորեւ՝ զոեհիկ լակոնացի առասպել, զոր յիշէ Եւ յեսայի մզէ, Բ Ժե զոեհիկ լակոնացոց զոեհիկ լակոնացի առասպել, զոր յիշէ Եւ յեսայի ա, Ա զոեհիկ լակոնացի առասպել զոր յիշէ Եւ յեսայի ա, Ա զոեհիկ լակոնացի առասպել զոր յիշէ Եւ յեսայի մարդարապէ ա, Դ Ժէ զոեհ. Զօնը ապէ ան կը ծանօթագրէ ամենայն զրչագիրք նշանակեն ա, Ելուա. զոեհիկ լակոնացի առասպել, զոր յիշէ Եւ յեսայի. (տես Եւ Սարգիս եւ ան, Ելուա. զոեհիկ լակոնացի առասպել, զոր յիշէ Եւ յեսայի. (տես Եւ Սարգիս եւ ան, Ելուա. զոյն Եւ Յուցակ, Է, էջ 796): — ԺԵ. 33° Ե օ օ մենանդրի երաւազը, Էջ ԺԲ Եւ ծանօթ, Եւ Յուցակ, Ա, էջ 796): — ԺԵ. 33° Ե օ օ մենանդրի երաւազը, Բ Ժե մենանդրի երգազը, Ա մենանդրի երազ զրչի (') այլուստ (') ա, Զօնը արգազը, Բ Ժե մենանդրի երգազը, Ա մենանդրի արագազը, զոր այլք ունանք ուղղապէ ան՝ ի լուա. մերումս նշանակի Մենանդրի արագազը, զոր այլք ունանք ուղղապէ ան՝ ի լուա. զոյն Եւս ունին Մենանդրի երգազը կամ երգչի խրատ (տես Եւ Սարգիս եւ ան, Եւազը, ԾԲ Եւ Յուցակ, էջ 796): — ԺԵ. 45° Ե Ժգ յարարած ը, Բ Դ յարարածոց ը:

ԺԵ. 55° Ե Ժե յովաէէ ը, Բ Ժէ յովաէէ ը, Ա ովանն ը:

Բ. Կորն. վկայութիւնք Ժա: — Դ. 6° Ե Ա յեսայ Ժը, Բ Ա յիսայայ Ժը, Դ Ա յիսայ Ժը, Ա յեսայեա Ժը: — Դ. 13° Ե Ք ճժե սղմ Ժա, Դ Ք ճժե սղմ Ժա, Ա ճժե սղմն Ժա: — Զ. 16° Ե Դ սղմն Ժա: — Զ. 2° Ե Գ յեսա Ժթ, Բ Գ յիսայայ Ժթ, Ա յեսայեա Ժթ: — Զ. 18° Ե Է յերեմիայ ա, Բ Է յերեմիայէ ա, Դ Է յերեմիա ա, Ա յերեմիայէ ա: — Հ. 15° Ե Գ յելից Ե, Բ Դ Գ յելից Ե: — Ե, Դ Ե ի իսաիա ի, Բ Ե յիսայ Ե, Ա յեսայ ի: — Հ. 15° Ե Գ յելից Ե, Բ Դ Գ յելից Ե: — Ե, Դ Ե ի իսաիա ի, Բ Ե յիսայ Ե, Ա յեսայ ի: — Թ. 7° Ե Ը յառակ դ, Ա յառակաց դ: — Թ. 7° Ե Ը յառակ դ, Ա յառակաց դ: — Թ. 21° Ե Է յառակ դ, Բ Դ Է յառակաց դ, Ա յառակաց դ: — Թ. 9° Ե Ը ճժա սալ Ժը, Բ Դ Ը ճժա սալ Ժը, Ա յամբակումս ա: — Դ. 12° Ե (կ) յեզեկիէլէ Եւ յը ալրի ա, Բ Դ յամբակումս ա, Ա յամբակումս ա: — Դ. 13° Միայն Ե (զ) ա, Բ Ե յեզեկիէլէ Եւ յը ալրի ա, Բ Ե յեզեկիէլէ Եւ ը ալրինացն ա, Ա յեզեկիէլէ Եւ յը ալրի: — Դ. 22° Ե Է յարարած Ժա, Բ Է յարարած Ժա, Ա յարարածոց Ժա, Ա յարարածոց Ժա: — Դ. 27° Ե Ը յեսայ իա, Բ Ը յիսայայ իա, Ա հայեայ իա: — Դ. 30° Ե Ը յարարած Ժը, Բ յարարածոց Ժը, Ա յարարած Ժը: — Ե. 14° Ե Ժ ի ղեւտաց ա, Բ Ժ ի ղեւտաց ա, Ա յարարածոց Ժա: — Զ. 16° Ե Ժա այլուստ ա, Բ Ժա այլուստ ա, Ա յարարածոց Ժա: — Զ. 17° Ե Ա յեսայ իը, Բ Ա յիսայայ իը, Դ Ա յիսայ իը, Ա յարարածոց Ժա: — Եփես. վկայութիւնք զ. — Բ. 8° Ե Ք կէ սղ Ժգ, Ա Դ ք կէ սաղմն Ժգ, Բ Բ կէ սաղմն Ժգ: Ա յեսայեա իը: — Դ. 8° Ե Ք կէ սղ Ժգ, Ա Դ ք կէ սաղմն Ժգ, Բ Բ կէ սաղմն Ժգ: — Դ. 26° Բ միայն զ դ սաղմն Ժգ: — Ե. 14° Ե Դ այլուստ ա, Բ Դ այլուստ ա, Ա յարարածոց Ժա: այլուստ ա: — Ե. 31° Ե Է յարարածոց Ժգ, Բ Ե յարարածոց Ժգ, Ա յարարածոց Ժա: — Զ. 2° միայն Բ Գ յերկրորդ ալրինաց, Ա ունի յարարածոց Ժա:

Եթիւ. վկայութիւնք Լ. — Ա. 5° Ե Ա յը սղ Ժե, Բ Ա սաղմն Ա, Ա Դ սաղմն Ժե: — Անդ. վկայութիւնք Լ. — Ա. 5° Ե Ա յը սղ Ժե, Բ Ա յը թզութ ը, Դ Ա յը թզաւոր: — Անդ. Ե-Ք յը թզաւ ը, Բ Ա յը թզութ ը, Ա յը ալրինաց Ժը, Ա յը ալրին Ժը: — Ա. 6° Ե Գ յը ալր Ժը, Բ Դ Գ յը ալրինաց Ժը, Ա յը ալրին Ժը: — Ա. 8° Ե Է իսդ սղ Ժէ, Բ Ե Ժը, Բ Դ սղ սաղմն Ժգ, Դ Ժը սաղմն Ժգ, Ա ունի ճա սղմ Ժը: — Ա. 8° Ե Է իսդ սղ Ժէ, Բ Ե Ժը, Բ Դ սղ սաղմն Ժգ, Ա ունի ճա սղմ Ժը:

խզ սաղմոնէն ժե, Դ ե խդ սաղ ժե: — Ա. 10[՝] Ե զ ճա սղմ ժը, Բ զ ճա սաղմոնէն ժը: — Ա. 13[՝] Ե հ ճթ սղմ ժթ, ԱԲ է ճթ սաղմոնէն ճթ: — Բ. 6[՝] Ե ը ը սղէ ի, Բ ը սաղմոնէ ի, Ա սղմս ի: — Բ. 12[՝] Ե թ իա սղ իա, Բ թ իա սաղմոնէ իա, Ա իա սղմ իա: — Բ. 13[՝] Ե ժ յեսայ իզ, Բ ժ յիսայայ իզ, Դ ժ իսակ իզ, Ա յեսայի իզ: — Անդ՝ Ե ժա յիսայ իդ, Բ ժա յիսայայ իդ, Ա յիսայ իզ: — Գ. 7[՝] Ե ժր յը աւր ղդ սղ ժզ, Բ ժը աւրինաց եւ ի ղդ սաղմ ժզ: — [Գ. 13[՝] Բ կը ղնէ յելից, 16[՝] Ե կը ղնէ յելից, 17[՝] ԱԲ կը ղնեն ի թուոց, 18[՝] ԱԲ կը ղնեն դարձեալ ի թուոց:] Դ. 4[՝] Ե ժզ յարար ժդ, ԲԴ ժզ յարարածոց ժդ: — [Ե. 5[՝] ԲԴ կը ղնեն բ սաղմոնէն:] — Ե. 6[՝] Ե ժդ ճթ սղ իը, Բ ճթ սաղմոնէն իը, Ա ժթ սաղմոնէն ժթ, Դ ճթ սաղ: — Զ. 14[՝] Ե ժեն յարա ժե, Բ ժե յարարածոց ժէ: — [Հ. 17, 21[՝] ԲԵ ունին ճթ սաղմոնս:] — Ը. 5[՝] Ե ժզ յելից զ, Բ ժզ յելից զ: — Ը. 8[՝] Ե ժեն յերեմիայէ ը, Բ ժէ յերեմիայէ ը: — Թ. 20[՝] Ե միայն ժը յելից է: — Ժ. 5[՝] Ե ժթ լթ սղ իզ, Բ ժթ լթ սաղմոնէն իզ: Ժ. 30[՝] Ե ի յը աւր, ժդ, Բ ի բ աւրինաց ժդ, Ա յը աւրին ժդ: — Անդ՝ Ե իս յը աւ ժե, Բ իս բ աւրինաց ժե, Ա յը աւրին ժե: — Ժ. 37[՝] Ե իը յամբակ ա, Բ իը յամբակումա ա, Ա յամբակ ը: — [ԺԱ. 4, 5, 7, 8, 11, 17, ԲԴ կը ղնեն յարած:] — ԺԱ. 18[՝] Ե իզ յարարած, Բ իզ յարարածո ժդ, Դ իզ յարա: — [ԺԱ. 21, 22, ԲԵ կը ղնեն յարարած, 24, 28[՝] յելից, 30, 31[՝] Բ միայն ունի յետուայ:] — ԺԲ. 5[՝] Ե իդ յառակ ե (ձեռ. դ), Բ իդ յառակաց ե, Ա յառակաց ե: — ԺԲ. 15[՝] Ե իեն յը աւր. ժզ, Բ իեն բ աւրինաց: — [ԺԲ. 16[՝] ԲԵ կը ղնեն յարարած:] — ԺԲ. 21[՝] Ե իզ յելից ը, Բ իզ յելից ը, Դ յելից: — ԺԲ. 26[՝] Ե իեն յանգէէ ա, Բ իէ յանգէէ ա, Դ իէ յանկ եւ զաքար, Ա յանգէէ ա: — ԺԲ. 29[՝] Ե իը յը աւրի ժէ, Բ իը բ աւրինաց ժէ, Ա յը աւրի ժէ: — ԺԳ. 5[՝] Ե իթ յը աւր ժը, ԲԴ իթ բ աւրինացն ժը, Ա յը աւրի ժը: — ԺԳ. 6[՝] Ե շժէ սղ իդ, ԲԴ լ ճժէ սաղմոնէն իդ, Ա ճժ սղմ իդ:

Ա. Տիմ. վկայութիւնք ը. — Ե. 18[՝] Ե ա յը աւր. ժթ, ԲԴ ա բ աւրինաց ժթ. Ա յը աւրի ժթ: — Ե. 18[՝] Ե ի մատթէի աւետ ը, Բ ը ի մաթթէուէ ը, Ա մաթթէու ը:

Բ. Տիմ. վկայութիւն ա. — Բ. 19[՝] Ե ա ի թուոց ա, Բ ա ի թուոց ա, Դ ա ի թուոց ա:

Տիտ. վկայութիւն ա. — Ա. 12[՝] Ե օ նպիմենիդեայ կրետացւոյ հրաման ա, Բ եպիմինիդուէ հարցկէ ըղծութիւն, Ա եպիմենիդէն՝ ցկրետացւոյ հարցկէ ա, Զօ հրապեան՝ բազում զրչազիրք համանայն մերումն ի լուս. նշանակեն յեպեմինդուէ հարցկէ ըղծութիւն եւ ունանք իպեմինդեայ կրետացւոց հարցկի հրաման (տես եւ Սարգիսեան, Եւազը, Էջ Տիտակ, Ա., Էջ 799):

ՏՈՒԽՆՔ: — Հոռվմ. Ա. 24[՝] Բ տունք ծ, Է 25. համարին կից, Ա ղրած է սխալմամք Ա. Յ տունք ծ, որուն վերեւ սակայն ծանօթազրած է «յանձինս իւրեանց» ցոյց տալու համար թէ «տունք ծ», կը պատկանի ըստ ինքեան Ա. 24. համարին: — Բ. 14[՝] ԲԵ տունք ծ, Ա ղրած է 15. համարին կից տունք ծ: — Գ. 9[՝] ԱԲ տունք ճծ, Է ունի սխալմամք տունք դ: — Դ. 9[՝] Բ տունք մ, Է 8. համարին կից, Ա չիք: — Ե. 6[՝] ԱԲ տունք մծ, Է չիք: — Զ. 1[՝] ԲԵ տունք յ, Ա չիք: — Լ. 1[՝] ԱԲ տունք յծ, Է չիք: — Լ. 21[՝] ԲԵ տունք ն, Ա ունի սխալմամք տունք դ: — Ը. 22[՝] Բ տունք նծ, Ա 18. համարին կից ունի տունք նծ, Է չիք: — Թ. 6[՝] ԱԲ տունք շ, Ա 3. համարին կից ալ կրկնած է սխալմամք տունք շ: — Թ. 31[՝] ԱԲ տունք շծ: — ԺԱ. 1[՝] ԲԵ տունք ո, Ա չիք: — ԺԱ. 24[՝] Բ տունք ոծ, Է 25. համարին կից, Ա չիք: — ԺԲ. 11[՝] ԱԲ տունք շ: — ԺԳ. 14[՝] ԲԵ տունք շծ, Ա ԺԳ. 3. համարին կողքին կը ղնէ տունք շծ: — ԺԳ. 24[՝] ԲԵ տունք պ,

Ա չիք: — ԺԵ. 25՝ Բ տունք պծ, ԱԷ կը ղնեն տունք պծ 22. Համարին կից: — Ժ. Զ. 18[։]

Ա. տունք չ, բ չիք: — Ի վերջ թղթոյս համագումար, առ ու Հ. 4
Ա. Կորն. Ա. 26՝ ԱԲ տունք ծ, Է կը դնէ տունք ծ 27. համարին կից: — Գ. 4
ԲԿ տունք ճ, Ա չիք: — Դ. 8՝ Բ տունք ճծ, Է կը դնէ 7. համարին կից, իսկ և չունի: —
Ե. 11՝ ԱԵ տունք մ, Բ չունի: — Զ. 18. համարին կից կը դնէ Բ տունք մծ, իսկ Է լ.
1. համարին քով ունի տունք մծ, Ա չիք: — Լ. 27՝ ԲԿ տունք յ, Ա չիք: — Ը. 8՝
ԲԿ տունք յծ, Ա չիք: — Թ. 16՝ Է տունք ն, Բ կը դնէ 17. համարին կից, իսկ Ա չիք:
— Ժ. 14՝ ԱԲԿ տունք նծ: — ԺԱ. 10. Բ տունք շ, Է կը դնէ 13. համարին կից, Ա չիք:
— ԺԲ. 1՝ Բ տունք շծ, Է կը դնէ ԺԱ. 34. համարին կից, որովհետեւ ԺԲ. 1. համարին
լուսանցքը ազատ չէ, Ա չիք: — ԺԲ. 26՝ Բ տունք ո, ԱԵ չիք: — ԺԴ. 7՝ ԲԿ տունք ոծ,
լուսանցքը ազատ չէ, Ա չիք: — ԺԵ. 29՝ ԱԿ տունք է, Բ կը դնէ 30. համարին կից: — ԺԵ. 18՝ Է տունք չծ,
Ա չունի: — ԺԴ. 29՝ ԱԿ տունք է, Բ կը դնէ 30. համարին կից: — ԺԵ. 18՝ Է տունք չծ,
ԱԲ չիք: — ԺԵ. 42՝ Բ տունք պ, ԱԵ չիք: — ԺԶ. 12՝ ԱԿ տունք պծ, Բ 11. համարին
ԱԲ չիք: — ԺԶ. 24՝ Է կը դնէ տուն ի, զոր ջնջելու է: Ի վերջ թղթոյս համագու-
մար տունք պի:

Բ. Կորն. Ա.՝ 19՝ ԲԵ տունք ծ, Ա կը դնէ վրիպմամք Դ. Դ՝ տունք ծ: — Գ. Յ. ԲԵ
մար տունք պի: Բ. Կորն. Ա.՝ 19՝ ԲԵ տունք ծ, Ա կը դնէ վրիպմամք Դ. Դ՝ տունք ծ: — Գ. Յ. ԲԵ
տունք ճ, Ա չիք: — Դ. Դ՝ Բ տունք ճծ, Ա ի հոս զրած “ծ”ն սրբազելու է անտարակոյս
ճծ. Է կը դնէ տունք ճծ 5. Համարին կից: — Ե. 10՝ Բ տունք մ՛, Է կը դնէ 8. Համարին
մօս, Ա չիք: — Զ. 14՝ ԱՐԵ տունք մծ: — Է. 13՝ ԲԵ տունք յ, Ա չիք: — Ը. 20՝ ԱՐԵ
տունք յծ: — Թ. 14՝ ԲԵ տունք ն, Ա չիք: — ԺԱ. 4՝ ԱԲ տունք նծ, Է կը դնէ 5. Հա-
մարին կից: — ԺԱ. 28՝ ԱԵ տունք շ, Բ չիք: — ԺԲ. 18՝ ԱԲ տունք շծ: Ի վերջ թղթոյս
համագումար տունք շդ: Գ. 1՝ ԱԲԵ տունք ճ: — Գ. 24՝ ԱԲԵ տունք ճծ: —

Դ. 27° ԱԲԷ տունք մ՛: — Ե. 21° Է տունք
տունք միզ: Ե. 1° ԲԷ տունք ծ, Ա չիք: — Դ. 10° ԱԲ
եփես. Բ. 1° ԲԷ տունք ծ, Ա չիք: — Դ. 32° ԱԲԷ տունք մ՛: — Ե. 28° ԲԷ տունք մ՛, Ա չիք: — Զ. 19°
տունք ճծ, Ա չիք: — Դ. 14° Համարին կից կը դնէ վրիպմամբ տունք մ՛: Ի վերջ
կ տունք յ, Ա չիք, Խակ թ 14. Համարին կից կը դնէ վրիպմամբ տունք մ՛:
Թղթոյս Համագումար տունք յժը: — Բ. 19° Նոյնք տունք ճ: — Գ. 15° Նոյնք տունք ճծ

Թղթոյս համագումար տունք յժբ: Փիլիպ. Ա. 27^ր ԱԲԷ տունք ծ: — Բ. 19^ր Անյնք տունք մը:
— Դ. 18^ր Բ տունք մ, ԱԵ չիք: Ի վերջ թղթոյս համագումար տունք մը:
Կող. Ա. 22^ր ԱԲԷ տունք ծ: — Բ. 14^ր ԲԼ տունք ճ, Ա չիք: — Գ. 16^ր Ե տունք ճծ,
Ա կը դնէ 17, համարին կից, Բ չիք: — Դ. 16^ր Ա տունք մ, Բ կը դնէ նախ 10. համա-
րին, յետոյ դարձեալ 14. համարին կից, Ե չիք: — Ի վերջ թղթոյս համագումար
տունք մը:

Ա. Թես. Բ. 10³ ԱԲ տունք ծ, և չիք: — Արտագումար տունք ճղզ: — Ի մեջ թրթոյս համագումար տունք ճղզ:

թ. 14՝ նոյնը տունք ճծ: — լ. 6՝ բե տունք մ՛ծ:

Եղիթոյս համազումար տունք ոգ: Եղիթոյս համազումար տունք ոգ: Եղիթոյս համազումար տունք ոգ: Եղիթոյս համազումար տունք ոգ: Եղիթոյս համազումար տունք ոգ:

Ա դնէ Յ. համարին կից: — ԺԴ. 22[՝] Բ տունք չ, և կը դնէ 24. համարին քով, Ա չիք: — Ի վերջ թղթոյս համագումար տունք չգ:

Ա. Տիմ. Բ. 5[՝] ԱԲ տունք ծ, և չիք: — Դ. 1[՝] Բ տունք ճ, ԱԲ չիք: — Ե. 9[՝] Ա տունք ճծ, Բ կը դնէ 10. համարին իսկ Է Յ. համարին կից: — Զ. 10[՝] Է տունք մ, Ա չիք: — Ի վերջ թղթոյս համագումար տունք մլ:

Բ. Տիմ. Բ. 5[՝] ԲԷ տունք ծ, Ա չիք: — Գ. 6[՝] Բ տունք ճ, Է կը դնէ 5. համարին կից, Ա չիք: — Դ. 10[՝] ԱԲԷ տունք ճծ: — Ի վերջ թղթոյս համագումար տունք ճ՛:

Տիմ. Բ. 9[՝] ԱԲԷ տունք ծ: — Ի վերջ թղթոյս համագումար տունք դէ:

Փիլեմ. թուղթը ի կատարածի ունի միայն համագումար տունք լէ:

Զամազանք: — Ա. Կորն. Գ. 18, Թ. 26, Եւ Գաղ. Ե. 21 ամենայն գրչագիրը ի լրսանցս նշանագեն ատտիկեցի է կանոն (Զօհր.), իսկ Ա. Կորն. ԺԱ. 19, յայս համար ունանք ի լրս. նշանակեն ատտիկեցի կամ ատտիկոսի էր կանոն (Զօհր.): Հմմուն. Սարգիսեան, Եղ ծթ Եւ Մայր Յուցակ, Ա., Եղ 795: Նախարնագիրն ալ, որ միեւնոյն տեղիքներու լրսանցքները կը գրաւէ ունի՞ օ ռանձն ձեռաւէն կամ ձեռաւէն ռանձնէ, Զ., Եղ 596, ուր կը ծանօթագրուի quid autem iis verbis sibi voluerit Euthalius mihi non liquet, fortasse indicare voluit, Paul. m illis in locis uti aliquo Atticorum effato, ad fidem dictis suis որու Corinthios conciliandam. Ա ունի ամենուրեք “ատտիկեցի է կանոնս”, նոյնպէս Բ ի լրս. Ա. Կորն. Թ. 26, իսկ Ա. Կորն. Գ. 18, ԺԱ. 19 Եւ Գաղ. Ե. 21 չիք, և Ա. Կորն. Գ. 18 Եւ Թ. 26[՝] “ատտիկեցի կանոնս”, ԺԱ. 19[՝] “ատտիկ... եցի է ... անոնս”, իսկ Գաղ. Ե. 21[՝] կանոնաւոր. Կ Ա. Կորն. Գ. 18[՝] “տիկ”, Եւ ստորեւ “կանոն”, միւները կը պակսին:

Ա. Կորն. Թ. 5, ուր ամենայն գրչագիրը ունին “եղբարքն տեսոն”, Եւ ի լրս. նշանակեն Որդիք Յովսեփայ, Յակոբոս զլուխ եպիսկոպոսաց, Յովսէփ, Սիմոն, Յուլիոս բաց ի միոյ օրինակէ որ զանց առնէ դնել “զլուխ եպիսկոպոսաց”, Եւ այլ մի օրինակ զրէ զլուաւոր եպիսկոպոսաց (Զօհր.) հմմուն. Սարգիսեան, Յուցակ, Ա. Եղ 795: Նախարնագիրը կայ Զ. ի մօտ այսպէս բառական օ նօւ Իօսկի, Իակաբոս օ ձքչւեպիսկոպոս, Իօսկի, Տիգան, Կունաչ, Եղ 601: Ա “որդիքն Յովսեփայ, Յակոբոս Եւ այլը”, Բ “որդիք Յովսեփայ, Յակոբոս զլուխ եպիսկոպոսաց, Յովսէփ, Սիմոնս, Յուլիա”, Դ Ե չիք:

Բ. Կորն. Ղ. 18, յայս համար ի լրս. նշանակի համաձայն բազմաց զՂուկաց այս (Զօհր.): Նախարնագիրը տես Զ., Եղ 620 Եւ Լօսուան լեցւի. Բ ունի “զղուկ”, Եւ ստորեւ “այսէ”, և “զղուկայ”, Եւ ստորեւ “էսուէ”, Ա Ե չիք:

Բ. Կորն. ԺԱ. 32, ուր ի լրս. ամենայն գրչագիրը նշանակեն աներ Հերովդի էր արետս այս (Զօհր.), հմմուն Սարգիսեան, Յուցակ Ա. 796: Նախարնագիրը տես բառական Զ. Եղ 623 ունչւեթէն դյ Հրանքու օ Արետաւ օնտօւ. ԱԲԴ չիք, և ունի “Աներ Հերովդէի է արետս այս”:

Գաղ. Գ. 17, ի լրս. այսր համարոյ զրեթէ ամենայն գրչագիրը նշանակեն զայս. Աբրահամ Հե. միննեւ ի Ճ. ամ. Եւ Խասհակ կ. Յակոբ զգ. (ուղղելի “լան”,) Յովսէփ Ճ. յեղիպտոս Ճիսդ. միանգամայն նլ (Զօհր.). հմմուն Սարգիսեան, Յուցակ, Եղ 796, որուն նախարնագիր յունարէնն է՝ Աթրանք ձու օ օ. էտուշ էտուշ. Իսանք էտուշ. Իառանք էտուշ. Կայ. Իօսկի էտուշ թի, ևն Անշուպտա էտուշ թի. յնեւու էտուշ սլ’, Զ., Եղ 629: Վենետ., Թ. 192 ունի “Աբրահամու” Եւ թանհասուն Եւ հինգ մի(ն)է ի հարիս ամ: Խասհակաթուն, Յակոբա դդ. Յովսէփ Ճ. յեղիպտոս Ճիսդ. միանգամայն նլ (Սարգ.

Յուցակ, էջ 797), բ ունի “Աքրահամու և եւ ե մինչեւ ի ճ ամ. եւ ի Սահակայ կ. Յակովը ղգ. Յովսէփ նժ. յԵզիպոս ճիշտ. միանգամայն նլո, բ Աքրահամու հե մինչեւ ի ճ ամս. Խասհակ կ. Յակովը ղգ. Յովսէփ նժ. յԵզիպոս ճիշտ. միանգամայն նլ., Կ լուսանցքի նեղութեան պատճառով կը դնէ համառոտագիր “աքրա ի նե ամ” Խասհա | կ. յակո ի ղգ յովս | ճժ յԵզիփ | ճնիդ մի անգամ | նլո, իսկ և կը հետեւի Դ ի: Այս լուսանցագրութիւնը առնուած է Եւսեբ եայ Ժամանակագրութենէն՝ “Եւ արդ լինին յառաջին տիոցն Աքրահամու ամք հե. եւ յԵլթանամնէ հինգերորդէ ամէն Աքրա- համու մինչեւ ցելսն հրէից յԵզիպոսէ ամք նլ: Զայն եւ առաքեան Պաւոս վկայէ համու մինչեւ ցելսն հրէից յԵզիպոսէ ամք նլ: Զայն եւ առաքեան Պաւոս վկայէ Պատակն, ասէ, որ յառաջազոյն հաստատեալ էր, եւ այլն, Ա, էջ 152—153, “Աքրա- համ ամ Ճ. Խասհակ ամս կ. Յակով ամս ճիա. Յովսէփ առաջնորդ յԵզիպոս ամս Ճ. Երրայեցիք ծառայեն յԵզիպոս ամս ճիշտո, Բ, էջ 17. համազումար շե, որմէ հանե- լով հե կը մնայ նլ:

Τιμη. Τι, «ηρ ἐστιν αὐτῷ τοῦ πατέρος τὸν τίτλον τοῦ θεοῦ;» οὐδὲν διαφέρει από τούτης της ερώτησης.

ιμηρ. Ζ., έχ 631 ad verbūm αλκητορεύεται νοούμενα, καὶ οὐ κατὰ τὴν ἀνάγνωσιν. αἷς πάξει τι Φ., διὸ οὐτι εἰπεῖνος οὐδὲν παραθένει ηπολ. Η. 16, αιμήναιον φρεσαφῆρρος ἡ λουσί. αἵρετος διαμάρτυρος οὐδενακέδην παραθένειν (παραθένει;) καὶ μὲν παραθένειον οὐτι θεμηθέξουσαν αὐτόν: Οὐδὲν πρὸς τὴν πρὸς Τιμόθεον πρώτην λέγεται, Ζ., έχ 656: οὐ “καπνωδῆν παραθένειν οὐτι αὐτόν θεμηθέξουσαν αὐτόν, Φ. “καπνωδῆν παραθένειν θεμηθέξουσαν αὐτόν, Ε. “καπνωδῆν παραθένειν οὐτι αὐτόν θεμηθέξουσαν αὐτόν, Τ. εἴρεται.

Նիւ լինի եւ քանքամէ, և “սալատ” — “տաղողաց” ։
Եթզ. Գ. 10. ի լուս. ի վերայ “տաղողաց” ։
Չիշդ յոյնի նման էւսչանժոյ, Z., էջ 676. այսպէս ԱԲԷ, իսկ Թ չիք։
Եթզ. ԺԱ. 24, ամենայն զրչագիրը ի լուս. այս համարի նշանակեն Թերմոլիք
կամ Թերմոլիս է անուն գտներն Փարաւոնի (Զօհր.)։ Սահարնագիրն է Թերմութիւն
չլեցետ, որուն աւելի կը համապատասխանէ վենետ. Թ. 192 ծեռագրին “Թերմութիւն
անուն էր ընթերցուածը (Մար գ., Մայր Յուցակ, էջ 798), զոր սակայն Եւագրի
հրատարակիչը չի ներկայացներ հաւատարմօրէն՝ “Թերմութիւն էր անուն նորա”
գրելով (էջ օհ). Բ ունի “Թերմոլիք անուն էր դատերն Փարաւոնի”։ Սոյնպէս Գործը
Առաքելոց է. 20. համարին հանդեպ ուսանք ի լուս. նշանակեն Թերմութիւն անուն
կամ Թերմովլիք է անուն (Զօհր.) Զ կը դնէ սա լուսանցագրութիւնը, “Թերմոլիք
էր անուն կնոցն”, իսկ Ե աւելի համասուու “թերմոլիք”, նոյն լուսանցագրութիւնը կայ
սաեւ Regio Alex.ի մէջ, Z., էջ 448/9 ad marginem autem notat Thei mutidem voca-
tam suisse filiam Pharaonis:

бпр. фи. 33—39, именем же

լուս, նշանակեն զանուանս նահապետացն եւ զմարզարէից՝ առ իւրաքանչիւր հատուած բանի (Զօհը).՝ Աբրահամ, Մովսէս, Յեսու: Աբրահամ եւ Փենսես: Յեսու եւ Քաղեր: Դանիէլ: Սեղբակ, Միսաք եւ Աբեթնագով: Ուրիսաս, Եսայի: Եղեկիա: Աբրահամ, Մովսէս, Սամիփան, Բարակ եւ Դաւիթ: Կինն սոմնացի եւ սարեփիթանացի: Մակաբայեցիքն եւթն եղբարքն եւ մայրն: Եղեշա, Երեմիա, Միքէ: Նաբովթ եւ Զաքարիա: Եսայի: Զորաբարեղ, Միքէ: Ուրիս, Յոհաննէս: Եղիա եւ Եղիշէ: Մարզարէքն զօրս կերակրեաց Աբդիու յայրի անդ: Այսպէս Վենետ. Թթ. 192 Զ. Մարզիս սեանի արտագրութեան համաձայն (Յուցակ, Ա, Էջ 798). Երի մէջ չիք, իսկ բէի տարբերակներն են՝ Բ Աբրահամ. Բ Յեսու. Բ Փենսէլզ. Կ Ֆենեհէզ. Բ Քաղեկի Յեսու. Կ Յաղափ. Ե Սեղբար. Բ Միսակ. Բ Աբնագովը (sic). Կ Աբեղ (sic). Կ Ուրիս Եսայ. Բ Ուրիսա. Բ Սամիփով (sic). Կ Սամիփոն. “Բարակ եւ Դաւիթն չիք յօրին., Բ ունի. Կ ալ ունի “Գեղէոն”, յաւելուածով յետոյ “Բարակ”, եւ այլն. Կ սարփիթացի. Բ չիք “կինն սոմնացի եւ սարեփիթանացին. Բ մայր. Կ միայն մակաբայցիք. Կ Միքէ. Բ Մոբովթ Զաքայիայի. Կ Զաքարի. Կ Եսայի. Բ չիք. Յօրին. Զափափ, Աբէլ. Բ Զորոբարեղ, Միքէ. Կ չիք. Բ Յովհաննէս. Կ Յովանէս. Բ Եղիա Եղիշա. Կ Եղիայ Եղիշա. Յօրին. չիք “յայրի անդ”. Բ ունի, իսկ Կ յայրին եւ յետոյ “յիսուն ծ”: Այլուր (Հանդ. Ամս. 1922, Էջ 666) այս լուսանցագրութեան մասին խօսելով ջանացի ցոյց տալ թէ եփրեմեան ծագում ունի եւ առնուած է Եփրեմի Եքր. մեկնութենէն (Գ., Էջ 226—227). այստեղ սակայն նկատել կու տամ թէ ինչպէս Եքր. թղթոյն պատճառին համար եւթաղ եւ Եփրեմ միեւնոյն աղքիւրն են գործածած, նոյնպէս ալ այս լուսանցագրութեան համար հասարակաց աղքիւր մըն են ունեցած: ՅՅ. համարին դիմաց “Աբրահամ, Մովսէս, Յեսու”, =՝ Աթրաձ, Մասոշէ, Իշոօն (Z., Էջ 683), Եփրեմ ունի “Աբրահամ, Ղովթ, Մովսէս, Յեսու”, (Էջ 227): “Դործեցին զարդարութիւն, ի դիմաց “Աբրահամ եւ Փենսէս”, =՝ Աթրաձ, Փղնէս, Եփր. չունի: “Հասին աւետեացնի դիմաց “Դանիէլ” = Ճանէլ [Ճաբախ]. Եփր. “տունն դանիէլեան”, (Էջ 226): “Հրոյ, ի դիմաց “Սեղբար, Միսակ, Աբեթնագով”, յոյնն ունի օն տրեն ունանեած, որուն աւելի մերժ է Եփր. “տունն անանեանց”, (Էջ 226): “Սրոյ, ի դիմաց “Ուրիսա, Եսայի”, = Օնրիան ուն Ահեաս օն ուրիս գրաւած, Եփր. “Ուրիս եւ Եղիա մարզարէքն”, (Էջ 227): “Ի տկարութիւնէ, ի դիմաց “Եղեկիա”, = Եշեկիա Յամանէ, Եփր. “Եղեկիա արքայու: “Ի պատերազմի”, եւ “աւտարաց, բառերուն հանդէպ “Աբրահամ, Մովսէս, Սամիփոն, Բարակ, Դաւիթն, յոյնը շփոթութիւն մը ունի այստեղ՝ Աթրաձ ու Ճանձ, (Լատ?)... Մասոշէ, Իշոօն, Վարձ, Ճանձ, Եփր. ունի “Աբրահամ”, Ղովթ, Մովսէս, Յեսու... Սափոն, Բարակ: “Կանայք, ի դիմաց “կինն սոմնացի եւ սարեփիթանացին, = ի Սաբանտէւ ու Դաւիթ, (Համարանակ) կամ Հարագութանակ” Եփր. “Սիղոմացին եւ ծարփաթացին: “Կոչկոնցեցան, ի դիմաց “Մակաբայեցիքն եւթն եղբարքն եւ մայրն = օն Մառաբանու էպտէ, ու ի պատճառ ածտան, Եփր. “մակաբայեցիքն եւթն եղբարք մարքն հանդերձ, Զտանշանաց, ի հանդէպ “Եղեշա, Երեմիա, Միքէ = Երեմէս ու Միշակ, Եփր. Եղեշա եւ Երեմիա եւ Միքիա: “Քարկոնցեցան, ի դէմ “Նաբովթ եւ Զաքարիա, = Նաբօսթէ ու Ծեփանօս, Եփր. ունի “Մովսէս եւ Նաբովթ, իսկ “Զաքարիա եւ Եսայի, կը դնէ “Սղոցեցան, ի հանդէպ: “Սղոցեցան, ի դիմաց Եւթաղ ըստ յոյնին ունի միայն “Եսայի, = Հօսանա: “Փորձեցան, ի դիմաց “Զաւրաբարէլ (յօրին. Զափաք, Աբէլ), Միքէ, յոյնը ունի բուլորովին տարբեր՝ Աթրաձ ու Իանձ. իսկ Եփր. ունի միայն “Յովքր: “Սպանմամբ պրյ մեռան, ի դիմաց “Ուրիսա, Յոհաննէս, = Օնրիան ու Կառավուս (Էջ 684)՝ Եփր.

“Միքա, Որիա, Յոհաննէս”։ “Լեշմաշկաւքն ի դիմաց “Եղիա եւ Եղիշէն = Ալեաս, Ելևտանէս, Իօաննիու, Եփր. “Եղիա եւ Եղիշան”։ “Զարչարեալքն ի հանդէպ “մարզարէքն, զոր թագուցեալ էր Արքինիայ եւ կերակրէր յանապատի”։

Բ. Տիմ. Գ. 10, յայս համար ամենայն զրչազիքը ի լուս. նշանակեն գթեկղեալ չարչարանսն ասէ (Զօհր.) կամ Սարգ., Եւազր, էջ ծԲ. ղթեկղեալ չարչարանացն ասէ, Հ. չունի այս լուսանցազրութիւնն, այլ ունի միայն չորսակի լայ. ուն օւպելիքը չօ՛. ուն այս արարանան թէռլիքը (Z., էջ 701): Բէ: “չարարանան” իսկ վենետ.

Թ. 192 Զ. “չարչարանացն ադ չիք”:

Բ. Տիմ. Գ. 13, յայս համար ամենայն զրչազիքը ի լուս. նշանակեն մատեանք էին չքէլիցն դաղարելով, զայնմանէ ասէ (Զօհր.), հմմուէ Սարգ., Յուցակ, Ա, էջ ծԲ. = Իուծունէն և լուղարութիւնը տօս նօմօս նեցւ, Z., էջ 702. այսպէս ամենայն զրչազիքը.

Հ. Ա. ՎԱՐԴԱՆԵԱՆ

(Շարունակելի):

ՅՈՒՆԱԲԵՆ ԴՊՐԱՑԷ

ԵՒ

ՆՐԱ ԶԱՐԳԱՑՄԱՆ ՇՐՋԱՆՆԵՐԻ

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

§ 1. Յունաբեն դպրոցի ու լեզուի էնդիքս ու իրնին մատեանքն առեւ մատեանքը մութ ու իրթին առեղծուածն է կազմում յունաբան դպրոցի ու լեզուի ծագման եւ զարգացման խնդիրը։

Մինչեւ այժմ, չնայած բանասէրների գործ դրագը քանքերին, անհնար է եղել գեթ մատաւորապէս որոշել, թէ երբ, որտեղ եւ ինչ պիսի պարագաներում ծնունդ է առել ու հետզիետէ կազմակերպուել յունաբան ուղղութիւնը եւ լեզուն, որն իր յատուկ ու բնորոշեղն ունի հայոց հին մատեանգրութեան մէջ։

Հայ մատեանագրական աւանդութիւնը, որին երկար ժամանակ անվերապահօքէն հետեւում էր հայ բանասիրութիւնը, արտաքին գրոց յունաբան թարգմանութիւններն ու մեկնութիւնները վերագրում էր դաւիթ Անյաղթ հայ վիւսովային, մասամբ նրա ընկերակիցներին, ընդունելով նրանց հինգերորդ գարի հեղինակներ, սահակ-Մեսրոպի աշակերտներ։

Այդ աւանդութիւնը, ինչպէս ցոյց ենք տուել “դաւիթ Անյաղթի խնդիրը նոր լուսա-

բանութեամբ մեր աշխատութեան մէջ¹, անհիմ ու անվաւեր մի առասպել է, յետագայ դարերում յերիւրուած։

Արտաքին գրոց, այն է իմաստասիրական քերականական, ճարտասանական եւ այլ նման երկերի բովանդակութիւնը հայագէտ հմուտ բանասէրներն անգամ դժուար կարող են հասկանալ առանց այդ ուսմունքների մօտ ծանօթութեան, յունարէն լեզուի օգնութեան եւ մասնագիտական յարատեւ հետախուզման։ Այդ երկերի յունաբան իրթին լեզուն այնքան արուեստական ու արտասովոր է, որ անմատչելի ու անհասկանալի է անգամ վարժ ու հմուտ գրաբարագէտների համար։ Այդ է գուցէ գլխաւոր պատճառը, որ շատ քիչերն են ձեռնամուխ եղել հետազոտելու այս երկերը եւ սրանց վերաբերեալ բանասիրական ու լեզուական մթին հարցերը։ Հայ բանասիրութիւնը զբաղվուել է գրեթէ բացառապէս ոսկեդարեան անուանուած մատենաց զարկան երկերի քննութեամբ եւ միանգամյն աչքաթող արել յունաբան ուղղութեան, լեզուի եւ արտաքին գրոց ուսումնասիրութիւնը։

Այդ ուսումնասիրութիւնը սակայն նախապայմանն է կազմում մեր հին մատեանագրութեան ամենահիմնական խնդիրների պարզաբանման։ Բացի այդ՝ յունաբան ուղղութիւնն ու “արտաբացին գրոց, ուսմունքը կարօտ են ամենալուրջ ուշագրութեան նաեւ իրանց ուրոյն բովանդաւութիւնը”

¹ Վաղարշապատ 1904, արտատպ. “Արարատ” ամսագրից, 1904, Փետր., Յունիս, Յուլիուս